

**Wintersemester 2007/ 2008 bis 7. Februar 2008. Brandenburgische Technische Universität
Cottbus (BTU)**

**Fortsetzung der Vorlesung Rechtspädagogik: „Reaktivierung und Sicherung
eines Wirtschaftsstandortes durch gezielten Einsatz von Rechtspädagogik.“**

Mittwoch, 30. Januar 2008. Lübben/ Spreewald. Wappensaal im Schloß

„Zwischen liebevoller Konsequenz und ehrlichem Kuhhandel.

Können unsere lieben kleinen Nervensägen einen Eltern schonenden Umgang lernen und trotzdem fit für die Herausforderungen des 21. Jahrhunderts werden?“

Ein rechtspädagogischer Abend mit Sigrun v. Hasseln

Veranstalter: Lions-Lübben. > Dr. med. Christine Wolf, Lübben

Presseecho: Lausitzer Rundschau

Donnerstag, 6. März 2008. 10.00 – 16.30 Uhr. Jugendrechtshaus Hamburg-Mitte.

STINTFANG Haus der Jugend, Alfred-Wegener-Weg 3, 20459 Hamburg

Tagesseminar: Rechtspädagogik für Juristen

Wenn Richter, Staatsanwälte und Rechtsanwälte in die Schulen gehen

Referentin: Sigrun v. Hasseln. Vorsitzende Richterin am Landgericht, Lehrbeauftragte der Universität Cottbus für Rechtspädagogik.

Programm:

10.00 - 12.00 Uhr Block I. Einführung und äußerer Ablauf

- 10.00 Uhr. Vorstellungsrunde
- 10.15 Uhr. Einführung in die Rechtspädagogik. Die 3 Hauptprinzipien und die 21 rechtspädagogischen Regeln. Der Bilderbogen von Heinisch.
- 10.45 Uhr. Der rechtspädagogische Ansatz im Schulunterricht. Vermittlung von Rechtskenntnissen und Rechtsbewusstsein. Erläutert am Kinder- und Jugendbuch Tilly Timber auf Megaland.
- 11.15 Uhr. Praktische Fragen. Zusammenarbeit mit der Schule. Welche Pflichten obliegen den Lehrkräften? Unterrichtsformen. Vorbereitung durch die Lehrkraft. Welche Unterschiede in welchem Schultyp von Förderschule bis Gymnasium? „Systematik“ in der Förderschule. Wie verhindert man etwaige dienstliche Kollisionen? Welche Technik sollte eingesetzt werden?

Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

13.00 – 14.30 Uhr Block II. Rechtspädagogische Unterrichtsinhalte von der (einmaligen) Doppelstunde bis zum regelmäßigen Unterricht

- Unterrichtsstunde Rechtsvermittlung
- Wie kann man Schüler für rechtliche Themen interessieren?
- Didaktische Fragen. Sokratische Methode.
- Das Gesetz als Schutzfaktor
- Menschenrechte und Menschenpflichten. Erarbeiten einer Verfassung für eine Insel.
- Zivilrecht, Strafrecht Verwaltungsrecht
- Das Finden von Prinzipien in Gesetzen
- Rechtsvergleich bei Schülern aus anderen Kulturkreisen

15.00 – 16.30 Uhr Block III. Praktische Unterrichtseinheiten

- Gespielte Gerichtsverhandlung aus rechtspädagogischer Sicht
- Stehgreif-Spiel und Sensibilität üben. Der größte Rabauke in der Opferrolle.
- Nachhaltigkeit

Veranstalter: Jugendrechtshaus Hamburg-Mitte in Kooperation mit der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Montag, 10. - Mittwoch, 12. März 2008. Prenzlau.

Vorbereitungstreffen School of human law.

AfRR Geschäftsstelle Straße der Jugend 33, Cottbus

Ab 17. April – 17. Juli 2008. Sommersemester 2008.

Brandenburgische Technische Universität Cottbus (BTU)

Vorlesung Rechtspädagogik II.

Erarbeitung interdisziplinärer Compliance-Module zur Strukturierung unseres Zusammenlebens im veränderten innerstaatlichen und interkulturellen Wertekanon des 21. Jahrhunderts

Jeden Donnerstag 17.30-19.00 Uhr. Hörsaal B, Zentrales Hörsaalgebäude, Campus der BTU
Möglichkeit des Erwerbs eines Gasthörerscheins als Voraussetzung einer Lehrerlaubnis
Rechtspädagogik im Rahmen der Akademie (AfRR).

**Mittwoch, 23.- Mittwoch, 30. April 2008. Prenzlau/ Uckermark.
Internationales Jugendhotel „UcKerWelle“, Brüssower Allee 48a**

“School of human law. Fairplay durch europäischen Klassenzimmerspaß.” Rechtspädagogisches
Wochenseminar mit Schulklassen aus vier europäischen Ländern (Deutschland, Litauen, Polen,
Schweden).

Veranstalter: Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik; IG Frauen Prenzlau,
Jugendrechtshaus Prenzlau, Landesverband der Jugendrechtshäuser Brandenburg e.V. u.a.
Einzelheiten: Fotochronik

Freitag, 23. Mai – Samstag, 24. Mai 2008. Berlin

Sokratisches Gespräch mit PD Dr. Stefan Büttner-von Stülpnagel

Thema: Stimmt der Satz: Politik ohne Gewalt ist unmöglich?

In Kooperation mit der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Dienstag, den 10. Juni 2008, 14.00 - 18.00 Uhr. Berlin, DAV-Haus, Littenstraße 11

Kompaktseminar: Wenn Rechtsanwälte in die Schulen gehen. Rechtspädagogik für Rechtsanwälte

Referentin: Sigrun v. Hasseln. AfRR. Vorsitzende Richterin am Landgericht, Lehrbeauftragte der
Universität Cottbus für Rechtspädagogik.

Veranstalter: Berliner Anwaltverein e.V., Littenstr. 11, 10179 Berlin

Dienstag, 12. August 2008, 11.00 Uhr. Berlin

1. Treffen künftiger Leiter von Standorten der «Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik»

Freitag, 12. – Samstag, 13. September 2008. Berlin

Gespräch nach Sokratischer Methode mit PD Dr. Stefan Büttner-von Stülpnagel

Thema: Stimmt der Satz: 'Integration ohne Anpassung ist nicht möglich'?"

In Kooperation mit der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Dienstag, 23. September 2008. 19.30 Uhr Cottbus. Lindner-Hotel

Wichtige Elemente des Jugendstrafrechts auf dem Prüfstand der Rechtspädagogik (human law)

Brauchen wir ein härteres oder ein wirksameres Jugendstrafrecht? Bietet das geltende Jugendstrafrecht auch Lösungen für den Fall an, dass die wirtschaftlichen, sozialen und kulturellen Herausforderungen im 21. Jahrhundert steigen und mit ihnen Werteverfall, Loser-Mentalität und Aggressionspotential bei jungen Menschen zunehmen? Welche wirksamen Lösungen hält die Rechtspädagogik (Pedagogy of human law) bereit?

Referentin: Sigrun v. Hasseln, AfRR, Lehrbeauftragte der Universität Cottbus für Rechtspädagogik

Veranstalter: Lions-Club Cottbus in Kooperation mit der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Auskunft: PräsLG B. Walter. Landgericht Cottbus

Mittwoch, 24. September 2008. Schwerin. Bildungsministerium

Infoveranstaltung Rechtspädagogik für Führungskräfte aus Schulämtern und aus den Bereichen der allgemein bildenden und der beruflichen Schulen

Veranstalter: Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern in Kooperation mit der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Referentinnen: Sigrun v. Hasseln, AfRR & Oberstaatsanwältin Sybille v. Massow, Staatsanwaltschaft Schwerin

Dienstag, 30. September 2008. 15.00 Uhr. Berlin.

Mitgliederversammlung des Trägervereins der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik e.V. mit Neuwahlen des Vorstands

8. – 11. Oktober 2008. Berlin

Vorträge Sigrun von Hasseln u. Dr. Ingrid Brandenburg: „Erfolgreich gegen Hasskriminalität mit Pedagogy of Human Law (Rechtspädagogik) im Präventionsnetzwerk Elternhaus, Kindergarten, Schule, Jugendrechtshaus und Justiz“ im Rahmen der Tagung der Schwarzkopf-Stiftung "Rechtsextremismus in Deutschland und Europa - aktuelle Entwicklungstendenzen im Vergleich“

Donnerstag 16. Oktober 2008 – Donnerstag, 5. Februar 2009. Wintersemester 2008/ 2009. Brandenburgische Technische Universität Cottbus (BTU)

Vorlesung Rechtspädagogik I.

Jeden Donnerstag 17.30-19.00 Uhr. Hörsaal B, Zentrales Hörsaalgebäude, Campus der BTU

Möglichkeit des Erwerbs eines Gasthörerscheins als Voraussetzung einer Lehrerlaubnis Rechtspädagogik im Rahmen der Akademie (AfRR).

22. Oktober 2008. Landtag Wiesbaden

Thema: Jugendrechtshäuser und Häuser des Jugendrechts

Teilnahme am Expertengespräch Sigrun von Hasseln im Landtag Wiesbaden

Donnerstag, 6. November 2008, Potsdam, Brandenburgischer Landtag

Tagung "Jugend und Recht. Rechtserziehung als Aufgabe der politischen Bildung"

mit Impulsreferaten von

- ❖ Jörg Schönbohm, Minister des Innern des Landes Brandenburg
- ❖ Sigrun v. Hasseln, Begründerin der Rechtspädagogik (Pedagogy of human law) und Lehrbeauftragte der Universität Cottbus für Rechtspädagogik
- ❖ Elisabeth Merkel, AfRR

Veranstalter: Verband für Politische Bildung in Schule, Hochschule, Jugendarbeit und Erwachsenenbildung, Landesverband Brandenburg

Freitag, 14. November und Samstag, 15. November 2008. Barlinek (Polen)

Veranstaltung rund um die Rechtspädagogik mit Schulen und Bürgermeisteramt in Barlinek

Veranstalter: Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik in Kooperation mit der Stadt Barlinek (Polen) und Partnern aus Hochschulen in Polen

Vorträge Sigrun von Hasseln u. Dr. Ingrid Brandenburg

8
 1 grudnia 2008r.

 Barlinek
 230 lat
 Barlinka

Korzystajmy z doświadczeń innych – Razem i Przeciw

W dniach 13-14 XI 2008 odbyło się drugie sympozjum, dotyczące integracji lokalnych działań przeciw przejawom przemocy pt. „Korzystajmy z doświadczeń innych – Razem i Przeciw”. Organizatorem jak w roku poprzednim było Forum Inicjatyw Oświatowych.

Pierwszego dnia odbyły się warsztaty psychoedukacyjne na temat „Konstruowania scenariuszy zajęć profilaktycznych pracy z dziećmi młodzieżą”. Zespół pedagogów, nauczycieli i wychowawców, kuratorów sądowych i funkcjonariuszy policji rozważał nad sposobami celowego i skutecznego docierania do uczniów drogą zajęć i programów profilaktycznych. Przypominam, że był to drugi etap naszej pracy. W roku ubiegłym dokonaliśmy głębokiej analizy zagadnienia przemocy-rodziców, czynników traumatyzujących skutki oraz zagadnień karnania, a wszystko to w odniesieniu do lokalnej rzeczywistości. Tak więc pod okiem dr Wiesława Sokoluka oraz psychoterapeutów mgr Doroty Maciejewskiej (WOM Gorzów Wlkp.), mgr Wojciecha Świątłowskiego oraz mgr Jerzego Drobotki (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna) pracowaliśmy w grupach, dobranych wg kryterium etapu nauczania (podstawowy, gimnazjalny i ponadgimnazjalny). Wniosek, który pojawił się finalnie: pamiętajmy jaki cel chcemy osiągnąć poprzez dane działa-

nie, „ z czym uczeń ma opuścić zajęcia”. Dla mniej wtajemniczonych podpowiadam, że w odróżnieniu od zajęć typowo dydaktycznych, gdzie główny cel to wiedzieć (poszerzyć wiedzę, umiejętności) w zajęciach wychowawczych stawiamy cel w formie wiedzieć i poczuć (wykazać pewnego rodzaju empatię do zjawiska).

Drugiego dnia odbyły się wykłady, dotyczące zakresu działań profilaktycznych oraz rozwiązań prawnych zapobiegających przemocy i agresji wśród dzieci i młodzieży. Gościem specjalnym sympozjum była *Sigrun von Hassel*, twórczyni koncepcji *pedagogiki prawa* i wykładowca tego przedmiotu na Uniwersytecie kształcącym nauczycieli i wychowawców w Cottbus. Proponuje ona swoisty rodzaj profilaktyki totalnej oparty na trzech fundamentalnych zasadach: *empatii, racjonalności i dynamiki*. Wykorzystywany w adresowanych do młodych ludzi *domach pomocy prawnej* w Niemczech, przynosi według statystyk imponujące rezultaty spadku przestępczości wśród nieletnich z 70 do 8 procent. Według autorki, będącej jednocześnie

wieloletnim sędzią wydziału do spraw nieletnich, skuteczne kształtowanie świadomości prawnej człowieka przy pomocy założeń pedagogiki prawa, powinno się rozpocząć najpóźniej w wieku przedszkolnym. Rozpoczęta tak wcześnie systemowa edukacja, jest jej zdaniem zdolna wychowywać do poszanowania innych a dojrzałość kształcić z odpowiedzialnością i empatią w otwartym, demokratycznym i multikulturowym społeczeństwie XXI wieku. Taka systemowa, pełna koncepcja pedagogiki prawa nie jest obecna w polskim systemie oświaty i wychowania. Prelegentka posiłkowała się cytataми Martina Luthera Kinga m.in. *„Odziedziczyliśmy wielki dom, wielki dom - świat, w którym musimy żyć wszyscy razem!.../ czarni, biali, ludzie wschodu i zachodu, żydzi i nie-żydzi, katolicy i protestanci, muzułmanie i wyznawcy hindu...”*

Kolejny z gości barlineckiego sympozjum, pracownik Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW *dr Dariusz Schmidt*, podkreślał tu w szczególności słowo *systemowa*, wskazując jednocześnie na potrzebę kształcenia nauczycieli, aby ci z kolei byli w stanie w sposób najbardziej prawidłowy wychować i przygotować młodych ludzi do sprostania wymogom przyszłości w świecie nowoczesnej technologii. Przełożenie języka teorii na codzienną pracę nauczyciela wymaga jednak ogromnego wysiłku i nakładów finansowych. Przekaz i spoprostowanie dr D.Schmidta były tym cenniejsze, iż poparte długoletnim doświadczeniem pracy z więźniami. *„Zróbmy wszystko, aby wypełniać karty uczniowskie a nie więzienne...”* powiedział prelegent na zakończenie. Przełożenie języka teorii na codzienną pracę nauczyciela wymaga jednak ogromnego wysiłku i nakładów finansowych.

Mówiły o tym *dr Ingrid Brandenburg*, konsultantka do spraw prawa europejskiego w niemieckim ministerstwie sprawiedliwości oraz *Emilia Heljasz-*

ska - Schmidt, wicedyrektor szkoły i pracownik Płockiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. Barlineckie spotkanie dało początek inicjatywie wprowadzenia i dostosowania reguł i zasad pedagogiki prawa na grunt naszego kraju. Będzie to wymagało nie tylko ścisłej współpracy pomiędzy uniwersytetami w Cottbus i Warszawie, ale również zaangażowania nauczycieli praktyków. Kolejnym, bowiem po Barlineckim spotkaniu etapem jest tłumaczenie na język polski książki pani Sigrun von Hasseln, a na jej podstawie przygotowanie podręcznika metodycznego do wykorzystania w pracy przez nauczycieli w Polsce.

Miejmy nadzieję, że sympozjum w Barlinku otworzy *pedagogice prawa* drogę ulepszania systemu wartości, systemu społecznego i porządku prawnego oraz systemu oświaty i wychowania, czyniąc z zasad *serca, racjonalności i dynamiki* filar, wokół którego rozgrywa się codzienny fenomen interakcyjnego współistnienia.

I wreszcie długo oczekiwany przez większość przybyłych dr Wiesław Sokoluk. Zrelacjonował on pracę warsztatową z dnia poprzedniego, po czym wskazał na istotę wdrażanych scenariuszy profilaktycznych tj. celowość działania, trafność tematu i sposobu realizacji oraz czynniki

niezależne od profilaktyka tj. specyfikę danej grupy odbiorców.

Dr W.Sokoluk podkreślał znaczenie działań profilaktycznych i zachęcał do ich stosowania „wtedy kiedy nie ma problemu”, bo przecież „jakiś problem istnieje zawsze, może być on ukryty”. Ważne słowa padły też w stosunku do zagadnienia ewaluacji oddziaływań profilaktycznych - tak naprawdę skutki takich działań są dalekosiężne i z reguły nie można ich ująć w liczbowe tabele. Prelegent jak w roku

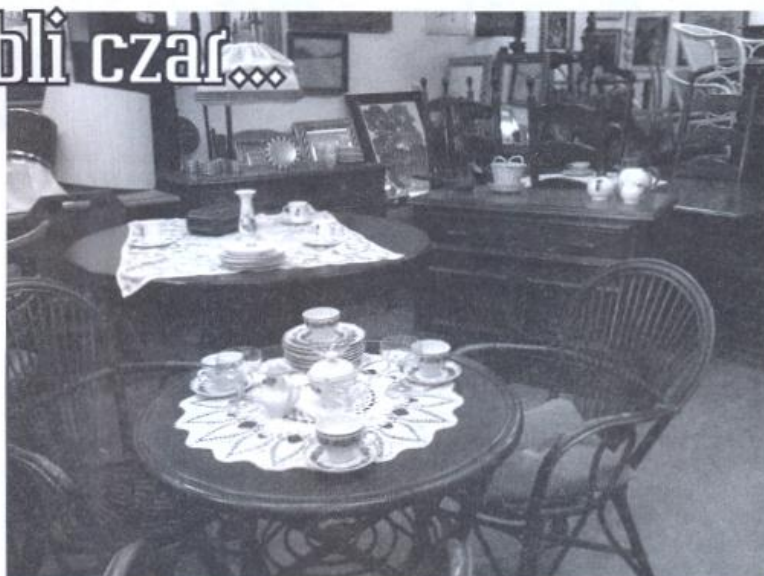
ubiegłym, prowadził wykład sposobem pytań i odpowiedzi, nie zabrakło dobrego humoru a przede wszystkim profesjonalizmu.

Z niecierpliwością czekamy na następne sympozjum! Była to spora dawka niezbędnej pedagogicznej i psychologicznej wiedzy!

B.S.J.R. foto:Mariusz Szura

Starych mebli czar...

Modą stało się ostatnio urządzenie wnętrz w jakim upatrzonym stylu. Niektórych przeraża jednak cena, koszt renowacji eksponatów, na których ząb czasu /albo kornik/ zostawił swoje piętno. Kusi jednak odmienną, oryginalność i nastrój, który wkrada się niepostrzeżenie do naszych domów wraz ze wstawieniem szeszlona babci, wiekowego portretu przodka czy niezwykłego biurka, przy którym może ktoś pisał jakiś miłosny list maczając pióro w kalamarzu... Mało kto wie /choć stałych klientów nie brakuje/, że mamy w Barlinku urokliwy sklepik /niektórzy mówią graciarnia/, gdzie możemy znaleźć osobliwe meble do urządzenia mieszkania w zaskakujący /często dla nas samych/ sposób. To właśnie tam na ulicy 31-go Stycznia można często kupić po przystępnej cenie długo poszukiwany mebel, którego na próżno szukać we współczesnej, masowej produkcji. Właściciele dokładają wielu starań, żeby zaspokoić nawet najbardziej wyszukane gusta,

często sprowadzają meble na zamówienie. A klient...klient wraca za moment w poszukiwaniu kolejnego mebla, gustownego dodatku czy jakiegoś drobiazgu. Może

warto tam zajrzeć?

Ja tam byłem, a co kupilem...o tym sza...

mefistoman

Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Freitag, 14. November - Sonntag, 16. November 2008. Königswinter

Rechtspolitische Tagung: Die (Nicht-)Wehrhaftigkeit des Rechtsstaates gegen Gefahren von rechts gestern und heute

Recht und Ohnmacht der Justiz im Dritten Reich. Rechtliche und rechtspädagogische Möglichkeiten zur Verteidigung unseres Rechtsstaates heute.

Veranstalter: www.DIVIS-Koeln.de in Kooperation mit der Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik

Vorträge: Sigrun von Hasseln und Dr. habil. Stefan Büttner-v. Stülpnagel

Montag, 24. November 2008, Bad Doberan, August-Bebel-Str. 03, Landkreis, Landkreissaal

Rechtspolitische Veranstaltung mit der Justizministerin des Landes Mecklenburg-Vorpommern, Uta Maria Kuder

In Verantwortung für unsere Jugend. Richter, Staatsanwälte und Rechtsanwälte gehen in die Schulen.

Können Jugendrechtshäuser als rechtspädagogische Bildungs- und Erziehungspartner im regionalen Präventionsnetzwerk helfen, damit Kinder und Jugendliche im Alltag Rechtskultur wirksam üben lernen?

Impulsveranstaltung für Richter, Staatsanwälte, Rechtsanwälte, Vertreter von Städten und Gemeinden und aus den Bereichen Bildung und Erziehung in Mecklenburg-Vorpommern.

Auftaktveranstaltung zu den rechtspädagogischen Tagen vom 25.- 28. November 2008 in Bad Doberan.

Veranstalter: Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik, Büro Stralsund, in Kooperation mit den Jugendrechtshäusern in Mecklenburg-Vorpommern u. in Kooperation mit anderen Partnern.

Podiumsdiskussion: Prof. Hasenclever und Sigrun v. Hasseln.

Dienstag, 25. – Freitag, 28. November 2008. Bad Doberan. Haus Gottesfrieden

Rechtspädagogische Tage 2008 unter Schirmherrschaft von

- ❖ Uta Maria Kuder. Justizministerin des Landes Mecklenburg-Vorpommern
- ❖ Henry Tesch. Minister für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern

Veranstalter: Akademie für Rechtskultur und Rechtspädagogik, Regionalbüro Stralsund

Kooperationspartner:

- ❖ Justiz-Ministerium des Landes Mecklenburg-Vorpommern
- ❖ Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern
- ❖ Stadt Bad Doberan
- ❖ Brandenburgische Technische Universität Cottbus (BTU)
- ❖ Bundesverband der Jugendrechtshäuser Deutschland e.V.
- ❖ Landesverband der Jugendrechtshäuser Mecklenburg-Vorpommern i.G.
- ❖ Jugendrechtshaus Wismar

Für AfRR: Sigrun v. Hasseln-Grindel, Dr. Ingrid Brandenburg, Dr. Christine Wolf